

Слоўнік

создание — *стварэнне*

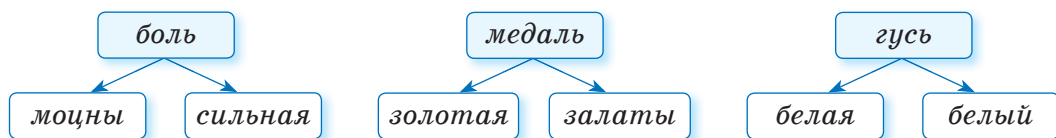
изображение — *выява*

охотиться — *паляваць*

Да выдзеленых слоў падбярыце і запішыце беларускамоўныя адпаведнікі. Зрабіце вывад пра тое, ці ўсе назоўнікі супадаюць у родзе ў беларускай і рускай мовах.

181. Утварыце словазлучэнні. Запішыце іх парамі на рускай і беларускай мовах. Вызначце род назоўнікаў і прыметнікаў.

Зрабіце вывад аб несупадзенні роду назоўнікаў у беларускай і рускай мовах.

182. Прачытайце і адгадайце загадкі.

медаль

1. Нітак многа, а ў клубок не зматаеш. 2. Стаіць на гары, крыламі махае, супраць ветру грудзі падстаўляе. 3. Рагаты, ды не бык, ежу бярэ, людзям падае. 4. Ні свет ні зара пайшоў сагнуты са двара. 5. Расце без цвету, а яе кветку на шчасце шукаюць. 6. Што на свеце ўсім трэба?

А д г а д к і: *назва, павуцінне, відэлец, млын, папараць, каромысел.*

Да слоў-адгадак падбярыце рускамоўныя адпаведнікі. Запішыце словы парамі. Вызначце род назоўнікаў у беларускай і рускай мовах.

§ 29. Лік назоўнікаў. Назоўнікі, якія маюць форму толькі адзіночнага ці толькі множнага ліку. Несупадзенне ліку некаторых назоўнікаў у беларускай і рускай мовах

183. Прачытайце тэкст, дайце яму загаловак. Вызначце, якім спосабам звязваюцца сказы ў тэксце.

Цудаў у лесе было шмат! І ярка-чырвоныя ягады шыпшыны на белых кустах. І зялёныя венічкі чарнічніку. Чырвоным

жарам гарэлі буйныя гронкі каліны, зелянела лісце малінніку, залаціліся яловыя шышкі. І, вядома, радавалі вока крамяныя баравікі (*Паводле Р. Ігнаценкі*).

Выпішыце ў адзін слупок назоўнікі, ужытыя ў форме адзіночнага ліку, у другі — у форме множнага ліку. Абазначце канчаткі назоўнікаў. Зрабіце вывад пра канчаткі назоўнікаў у форме адзіночнага і множнага ліку.

● Знайдзіце зборныя назоўнікі. У якой форме ўжываюцца зборныя назоўнікі? Ці можна ад іх утварыць форму множнага ліку?

Большасць назоўнікаў абазначаюць прадметы, якія можна палічыць. Для іх абазначэння ўжываюцца назоўнікі **адзіночнага і множнага ліку**: *сын — сыны (тры сыны), возера — азёры (два возеры)*.

Некаторыя назоўнікі ўжываюцца ў форме толькі адзіночнага ліку (*кісель, моладзь, смех*) або ў форме толькі множнага ліку (*лекі, крупы, Каляды*).

184. Размяркуйце назоўнікі, якія ўжываюцца ў форме толькі адзіночнага ліку, па групам: 1) рэчыўныя; 2) зборныя; 3) абстрактныя; 4) назвы напрамкаў свету; 5) уласныя назвы.

Сок, галлё, поўдзень, ветлівасць, Няміга, поўнач, масла, мёд, Мінск, радасць, усход, калоссе, Венера, птаства, смех, захад, жалеза, клей, Нёман.

Ці паддаюцца лічэнню запісаныя назоўнікі? Зрабіце вывад пра групы назоўнікаў, якія маюць форму толькі адзіночнага ліку.

Складзіце і запішыце сказы з уласнымі назоўнікамі.

185. Знайдзіце «лішняе» слова ў кожным радзе. Па якой прымеце можна аб'яднаць словы?

1. Нажніцы, акулёры, вагі, клешчы, алоўкі.
2. Грошы, фінансы, рэсурсы, рублі.
3. Дрожжы, духі, пірагі, крупы.
4. Вячоркі, дажынкi, Дзяды, святы.
5. Альпы, Навасёлкі, Докшыцы, гарады.

186. Знайдзіце пары назоўнікаў у беларускай і рускай мовах.

змрок	дверь	клопат	поведение
чарніла	хлопоты	сумерки	пригоршня
прыгаршчы	паводзіны	дзверы	чернила

Складзіце са словамі словазлучэнні і запішыце іх парамі. Вызначце лік назоўнікаў. Ці супадае лік назоўнікаў у беларускай і рускай мовах?

Падрыхтуйце паведамленне ў навуковым стылі на тэму «Лік назоўнікаў». Падумайце, колькі частак будзе ўключаць навуковы тэкст. Сцісла сфармулюйце асноўную думку кожнай часткі. У пачатку кожнай часткі выкарыстоўвайце словы *па-першае*, *па-другое*, *па-трэцяе*... Выступіце з паведамленнем перад класам.

187. Прачытайце тэкст. Спішыце, дапісваючы канчаткі прыметнікаў.

Маленьк.. жоўт.. лісічкі — сапраўды дружн.. сястрычкі. Пасобку яны не растуць, а нібыта водзяць вясёл.. карагод. Убачыў адну — другая просіцца ў рукі. Нахіліўся над ёю — трэцяя кліча да сябе. А там — чацвёртая, пятая, шостая... Толькі паспявай лічыць. Як усё роўна самі просяцца ў кошык. Збіраеш і дзіву даешся: хто іх столькі тут насеяў?!

Лісічкі — вельмі смачн.. грыбы. І, што асабліва важна, яны не чарвів.. . Збірай — не правярай. Смела кідай у кошык: яны ніколі не пакрышацца, як іншыя грыбы (*Паводле У. Ягоўдзіка*).

● У якім яшчэ значэнні можа ўжывацца слова *лісічкі*? Як называюцца такія словы?

§ 30. Патрабаванні да сцісллага пераказу

Сціслы пераказ коратка і абагульнена перадае змест прапанаванага тэксту. Каб зрабіць сціслы пераказ тэксту, трэба выдзеліць галоўнае, скараціць тэкст (змест абзаца, дыялогу перадаць адным-двума сказамі), знайсці і выкарыстаць моўныя сродкі для абагульненай перадачы зместу. Затым узнавіць тэкст, захоўваючы яго кампазіцыю і моўныя асаблівасці.